

Енергетичні санкції проти росії

моніторинг ефективності

I квартал 2024 р.

Збільшення тиску проти «тіньового флоту» та його наслідки

Нові санкції проти «тіньового флоту»

Вплив санкцій на експорт російської нафти

Посилення санкцій ЄС проти експорту енергоресурсів рф

Посилення тиску на СПГ-сектор рф

Санкції проти «Росгео»

Санкції проти «Росатому»

Висновки

Матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у рамках проекту «Покращення енергетичної безпеки завтрашнього дня». Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду «Відродження».

DiXi Group продовжує щоквартальний моніторинг і аналіз головних подій у сфері впровадження санкцій проти росії у секторі енергетики, що має на меті відстеження ефективності їх дії на стан економіки країни-агресора в цілому та впливу на енергетичну безпеку в Україні та світі.

Збільшення тиску проти «тіньового флоту» та його наслідки

Із впровадженням вторинних санкцій США проти компаній-перевізників російської нафти «тіньовий флот» все більше зіштовхується з проблемами та новими обмеженнями. 3 грудня 2022 року міжнародна коаліція країн –G7, ЄС та Австралія - впровадили обмеження ціни для продажу на світовому ринку російських нафти і нафтопродуктів, а саме 60 дол./барель за сиру нафту, що транспортується морем, 100 дол./барель для світлих нафтопродуктів (premium-to-crude, напр. дизель, бензини, керосин) та 45 дол./барель для важких фракцій (discount-to-crude, напр. мазут, лігроїн). 29 лютого 2024 року уряд Нової Зеландії [повідомив](#) про приєднання до цього режиму.

Нові санкції проти «тіньового флоту»

18 січня 2024 року Управління з контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США (OFAC) [повідомило](#) про впровадження додаткових вторинних санкцій проти 19 танкерів, які перевозили російську нафту з порушенням режиму граничних цін. Одним із власників танкерів є компанія Hennessea Holdings Limited (OAE), їй належать наступні судна, які курсували під прапором Ліберії: ARISTO, HAI II, HS ARGE, HS BURAQ, HS ESBERG, HS EVERETT, HS GLORY, HS LEGEND, HS STAR, LA PRIDE, MONA, NELLIS, OSPEROUS, PERIA, SARA II, SENSUS, UZE.

Ще двома танкерами, які потрапили під санкції США, володіє компанія Cielo Marine Ltd з Гонконгу:

- HS ATLANTICA (курсувало під прапором Ліберії);
- MEHLE (курсувало під прапором Панами).

[Відомо](#), що Hennessea Holdings Limited була створена наприкінці 2022 року та напередодні набрання чинності ціновим обмеженням на продаж російської нафти купила застарілі танкери. Судна цієї компанії неодноразово заходили у російські порти: компанія здійснювала перевезення російської нафти з порушенням санкцій, зокрема встановлених граничних цін. Танкер Hennessea курсував у лютому в Червоному морі. Танкер La Pride, що перевозив вантаж російської нафти Urals, [зробив розворот](#), наближаючись до вод біля Ємену 7 лютого, де простояв приблизно в 350 милях на північ. Кінцевим пунктом призначення судна значився Циндао в КНР. Інші 4 кораблі флоту Hennessea, щодо яких застосовані санкції і які раніше перевозили російські вантажі, станом на дату введення обмежень знаходились в простоті.

1 лютого 2024 року міжнародна коаліція держав, які встановили обмеження цін, [опублікувала документ-попередження](#) про дотримання вимог встановлених граничних цін. Це попередження стосується як керівників, так і зацікавлених сторін галузі, та містить приклади конкретних методів для покращення заходів дотримання режиму, в першу чергу з метою запобігання застосування обхідних схем. Також документ містить рекомендації щодо порядку повідомлення членів коаліції про виявлення ймовірних випадків порушень, таких як:

1. *Підробка документів та атестації.* Зазначається, що повна та точна транспортна документація є вирішальним фактором доказу дотримання санкційного режиму. Фальсифікація документів може бути використана для приховування справжньої вартості нафти та нафтопродуктів, походження та легітимності судна, його вантажу та кінцевого пункту призначення.
2. *Непрозорі чи додаткові витрати на доставку нафтопродуктів.* Маніпулювання витратами на доставку та супутніми витратами (включаючи вартість доставки, фрахту, митного оформлення та страхування), об'єднання таких витрат, а також відсутність їх деталізації може бути використане для обходження режиму граничних цін. Ці витрати повинні бути на рівні комерційно обґрунтованих ставок, відповідати галузевим стандартам, незважаючи на те, що збільшення вартості іноді може мати місце через геополітичні ризики. У разі виявлення необґрунтованих або

непрозорих витрат на доставку слід розглядати це як ознаку потенційного ухилення від санкційного режиму.

3. *Посередники в ланцюзі поставок із третіх країн, залучення складних та нерегулярних корпоративних структур.* Суб'єктів, які намагаються уникнути режиму граничних цін, стає все більше через звернення до посередників у ланцюзі поставок із третіх країн і використання складних і нерегулярних корпоративних структур з торгівлі російською нафтою та нафтопродуктами. Застосування складних схем та залучення багатьох учасників до поставок має на меті, в першу чергу, приховати справжню ціну реалізації нафти, а також приховати кінцевого бенефіціарного споживача російської нафти та нафтопродуктів. У цьому контексті важливо перевіряти ключові фактори, і найпершими під підозру підпадають новостворені компанії з неочевидними торговими зв'язками з РФ, та з непрозорими джерелами фінансування, а також ті, що у стислі терміни купили кілька суден для торгівлі російською нафтою.
4. *Застосування на танкерах-перевізниках прапорів маловідомих країн.* Розповсюджена практика, щоб приховати справжнього власника вантажу судна.
5. *Застосування «тіньового» флоту.*
6. *Порушення маршруту здійснення рейсу.* Часто кораблі, які використовуються в обхідних схемах, вимикають трекери відслідковування свого маршруту (AIS) для приховування місць завантаження/вивантаження нафти.

8 лютого 2024 року Міністерство фінансів США [заявило](#) про накладення санкцій на три організації, що базуються в ОАЕ, а саме:

- Zeenit Supply and Trading DMCC;
- Talassa Shipping DMCC;
- Oil Tankers SCF Mgmt FZCO.

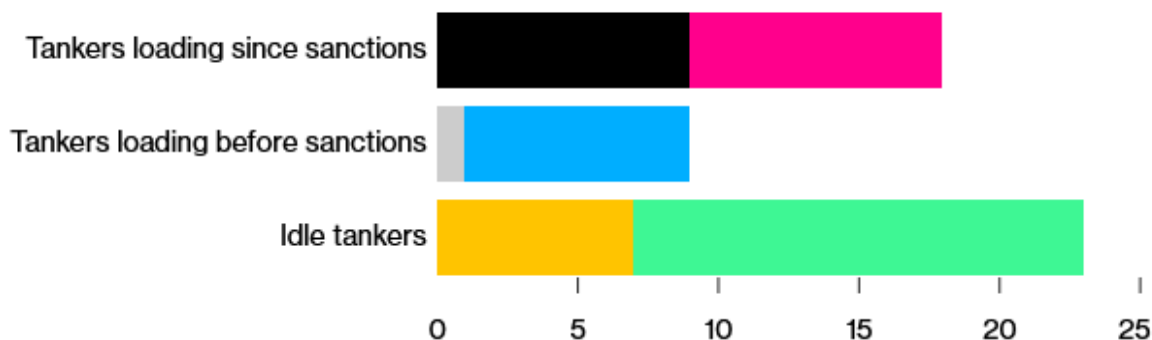
Також санкції було накладено на танкер «NS Leader», зареєстрований у Ліберії, за порушення режиму граничних цін на російську нафту. Результатом повинно стати заморожування всіх активів вказаних компаній.

Уже 9 лютого [Bloomberg](#) повідомив про миттєву зміну курсу танкера «NS Leader», який прямував до балтійського порту Приморськ у момент введення санкцій. Судно мало взяти наступний вантаж приблизно через 10 днів. Танкер вдвічі знизив швидкість, повернув назад і змінив пункт призначення на позицію «для замовлень», як свідчать дані про відстеження судна та інформація про доставку. Цей маневр підкреслює той факт, що заходи, які приймаються з кінця минулого року, мають вплив. Два місяці до того, також потрапивши під санкції, танкер «Віктор Бакаєв» здійснив аналогічний маневр, відмовившись від рейсу в бік іншого російського нафтоекспортного терміналу. Станом на квітень 2024 року судно перебувало на якорі в Чорному морі і не перевозило жодних вантажів.

Станом на лютий 2024 року частина величезного флоту танкерів, які росія використовує для доставки своєї сирової нафти, [зупиняється](#) під вагою вторинних санкцій США, що свідчить про те, що жорсткіші заходи західних урядів почали відчутно впливати на російський експорт нафти. Близько половини із 50 танкерів, на які 10 жовтня 2023 року Міністерство фінансів США почало вводити санкції, не змогли отримати нові вантажі. З початку жовтня 2023 року тільки 18 суден здійснили завантаження. З них 9 були «човниковими» кораблями, а ще 9 завантажилися після того, як їх додали до санкційного списку. Один з кораблів перевозив вантаж, який він взяв на борт до того, як судно потрапило під санкції. Майже половина танкерів, які потрапили під санкції за перевезення російської нафти, знаходились в простой і на кінець I кварталу 2024 року.

Танкери «тіньового флоту», які потрапили під санкції

■ Shuttle tankers ■ Loaded since sanctioned ■ Carrying pre-sanctions cargo
■ Returning empty or recently anchored ■ Idle before being sanctioned
■ Idle since being sanctioned

Джерело: [Bloomberg](#)

Через вторинні санкції США також велика кількість грецьких перевізників припинила транспортування російської нафти. [Bloomberg](#) повідомляє, посилаючись на дані Міжнародного енергетичного агентства, що російська нафта торгувалася з більшими знижками відносно нафти інших міжнародних марок. Це опосередковано підтверджують представники уряду рф: міністр енергетики росії Александр Новак [заявив](#), що барелі російської нафти дешевшають.

22 лютого 2024 року Велика Британія [оголосила](#) нові санкції проти росії, під які потрапив нафтовий трейдер Нільс Троост і його компанія Paramount Energy & Commodities SA, Fractal Marine DMCC, Beks Ship Management та Active Shipping, які працюють у російському енергетичному секторі і є частиною «тіньового флоту».

23 лютого 2024 року [США запровадили](#) санкції проти «Совкомфлота» – провідної російської компанії на ринку танкерних перевезень нафти. Також OFAC включило до списку санкцій 14 нафтових танкерів (12 з яких плавають під прапором Габону) як майно, в якому «Совкомфлот» має частку, а саме:

1. ANATOLY KOLODKIN (IMO 9610808)
2. NS ANTARCTIC (IMO 9413559)
3. NS LION (IMO 9339313)
4. NS CONSUL (IMO 9341093)
5. NS BURGAS (IMO 9411020)
6. NS CAPTAIN (IMO 9341067)
7. NS COLUMBUS (IMO 9312884)
8. SAKHALIN ISLAND (IMO 9249128)
9. NEVSKIY PROSPECT (IMO 9256054)
10. GEORGY MASLOV (IMO 9610793)
11. LITEYNY PROSPECT (IMO 9256078)
12. KRYMSK (IMO 9270529)
13. NS CREATION (IMO 9312896)
14. NS BRAVO (IMO 9412359)

«Совкомфлот» також потрапив під санкції Австралії, Канади, Нової Зеландії, Великобританії і перебуває під певними обмеженнями ЄС. В результаті запровадження санкцій вже 27 лютого 2 нафтові танкери рф [зупинилися](#) біля південних берегів Греції. Як показали дані, кораблі «NS Creation» і «Залив Амурський» (у санкційному переліку США знаходиться лише одне з цих суден – «NS Creation») відмовилися від подальшої перевалки нафти у Лаконській затоці.

На початку лютого «Залив Амурський» завантажив на борт близько 730 000 барелів російської нафти марки Urals у балтійському порту Приморськ. Два танкери рухалися поруч один з одним протягом майже двох днів (23-25 лютого), чого достатньо для перевалки нафти із судна на судно. Якби вантаж був переданий, «NS Creation» був би завантажений і, швидше за все, попрямував би до Суецького каналу, щоб відправитися до покупця. «Залив Амурський», навпаки, швидше за все, попрямував би назад у порт, щоб взяти наступний вантаж. Натомість «NS Creation» змінив свій курс на порт Новоросійська, де знаходиться термінал для експорту нафти. В той час «Залив Амурський», який мав бути порожнім, попрямував до північного кінця Суецького каналу. Це свідчить про те, що перевалка нафти не відбулася. Другий танкер «Анатолій Колодкін» здійснив розворот біля берегів Іспанії через кілька годин після того, як США додали його до санкційного списку. Судно порожнім прямувало до балтійського порту Усть-Луга.

Оскільки немає відомостей про те, що перевезення нафти було припинено, не можна констатувати остаточний ефект санкцій, але вочевидь, вони явно ускладнили росіянам процес доставки вантажів. Також варто зауважити, що санкції передбачають 45-денний пільговий період для розвантаження вантажів на суднах, які нещодавно потрапили під обмеження, тому повний ефект проаналізувати можна буде лише у квітні 2024 року.

Як повідомляє [Reuters](#), танкери російського тіньового флоту припинили плавати під прапорами Ліберії та Маршаллових островів після впровадження американських санкцій. Видання публікує таку інформацію з посиланням на дані компанії LSEG і Lloyd's List Intelligence, опитування урядовців, представників реєстру прапорів й аналітиків судноплавства. Загалом серед танкерів-порушників санкційного режиму, щодо яких США запровадили санкції, 24 плавали під прапором Ліберії, один - під прапором Маршаллових островів, майже всі решта - під прапором Габону.

Санкції проти порушників встановлених правил експорту російської нафти підтримала Туреччина. Представники уряду Туреччини [зазначають](#), що у разі наявності достатньої кількості відповідної інформації застосовують санкції проти суден, які прямують з Криму до її портів. Однак, такі судна часто використовують практику вимкнення AIS, що ускладнює процес їх виявлення та ідентифікації. В разі, якщо такі судна вдається виявити, до них застосовуються санкції: відмова від заходу у порти або накладання штрафів.

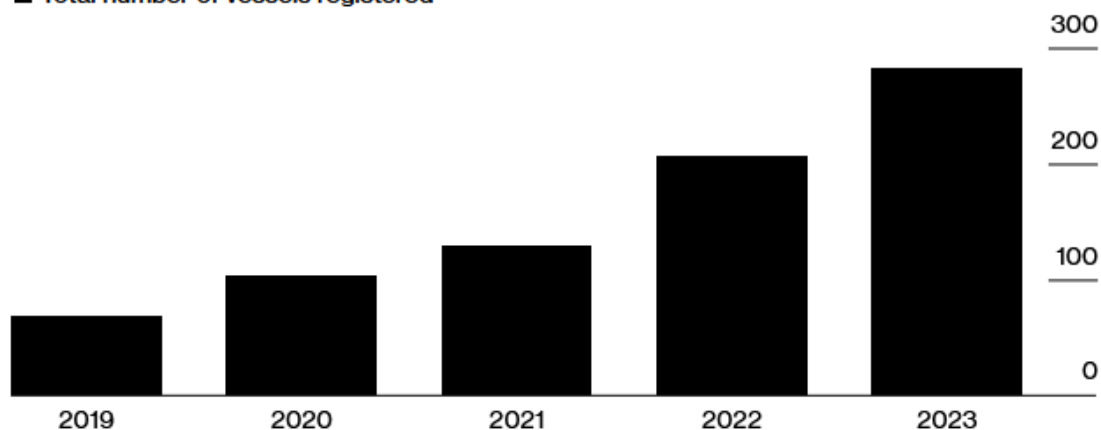
Впроваджені санкцій проти росії значно послабили російсько-турецьку торгівлю. Зокрема, за даними [Reuters](#), один із середземноморських нафтових терміналів Туреччини «Дортіол», який знаходиться у південно-східній провінції Хатай, на тлі посилення санкційного тиску з боку США більше не прийматиме російську нафту після отримання рекордних обсягів минулого року, хоча з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну Туреччина займала третє місце серед лідерів з імпорту російської нафти. Компанія Global Terminal Services (GTS), яка керує терміналом, заявила, що повідомила своїм клієнтам, що не прийматиме більше жодного нафтового вантажу з росії, починаючи з кінця лютого 2024 року, навіть якщо не буде порушень будь-яких законів, правил чи санкцій.

У 2023 році термінал GTS, який імпортує, експортує та зберігає паливо та нафту, [отримав](#) 11,74 млн барелів російської сирої нафти та палива. Він став сьомим за обсягом імпортом терміналом Туреччини, піднявшись із 10-го місця, яке займав в 2021 році. Обсяги імпорту російської нафти та палива у 2023 році приблизно в сім разів перевищили загальний обсяг ресурсів, отриманих з усіх джерел у 2021 році. [Reuters](#) додає, що експорт з терміналу також підскочив у 2023 році, збільшившись майже у п'ятеро порівняно з 2021 роком, приблизно до 24,7 млн барелів. Останній танкер, який розвантажився в порту «Дортіол», прибув 19 лютого, доставивши 511 000 барелів дизелю з російського порту Приморськ. Загальні пункти призначення нафти, що експортується з «Дортіола», включали грецькі порти Корінф, Елефсис і Салоніки, а також центри торгівлі, переробки та зберігання нафти в Північно-Західній Європі (Роттердам і Антверпен).

Варто також зазначити, що ОАЕ [заборонили](#) проходження своїми територіальними водами для кораблів, які плавають під прапором Камеруну, що можуть перевозити російську нафту з порушенням санкційного режиму. Згідно з [циркуляром](#) Міністерства енергетики та інфраструктури, опублікованим на веб-сайті порту Фуджейра, прапор Камеруну додано до списку обмеженого доступу, і морські компанії та судові агенти не повинні надавати послуги суднам, зареєстрованим в цій країні. Заборона не поширюватиметься на судна, які пройшли оцінку більш широкого міжнародного класифікаційного органу. За даними [Clarkson Research Services](#), як зображає графік нижче, кількість танкерів-нафтоперевізників під прапором Камеруну зростає майже вдвічі у 2023 році, порівняно з 2021 р.

Динаміка зміни кількості танкерів-нафтоперевізників під прапором Камеруну

■ Total number of vessels registered

Джерело: [Clarkson Research Services](#)

Танкери з камерунським прапором вважаються суднами підвищеного ризику та рідко відповідають стандартам безпеки для заходу у порти. Флот нафтових танкерів, зареєстрований у Камеруні, невеликий, але більшість його суден 2023 року заходили в порти росії. Із 14 нафтоперевізних суден під прапором Камеруну 11 забирали нафту з російських портів за останні 12 місяців, про що свідчать дані, зібрані [Bloomberg](#). Зазначені судна достатньо малого розміру, тож на них припадає менше 1% загальних поставок нафти росією.

Вплив санкцій на експорт російської нафти

[Повідомляється](#), що станом на грудень 2023 року росія експортувала до Індії найменшу кількість сирої нафти, порівнюючи всі місяці 2023 року. Такі висновки можна зробити відповідно до даних моніторингової компанії Kpler, які вказують, що у травні рф експортувала рекордну кількість нафти - 2,15 млн барелів на добу. До вересня 2023 року індійські нафтопереробники, в тому числі найбільший Indian Oil Corp (IOC), купували в середньому 140 000 барелів на добу нафти марки Sokol, однак вже у вересні не змогли купити жодного. Згідно з даними [LSEG](#) у січні, імпорту з росії знизився на 4,2% до 1,3 млн барелів на добу. Дані агентства з відстеження суден Vortexa показали зниження на 9% до 1,2 млн барелів на добу.

Однією з причин зниження експорту стали проблеми рф зі здійсненням фінансових операцій. Міністерство нафти Індії повідомило парламентській комісії, що у державних нафтових компаній виникають труднощі щодо оплати російської нафти через те, що не всі індійські банки можуть обробляти платежі в доларах США.

За даними [Reuters](#), Державний банк Індії – провідний кредитор та ключовий банк для державних нафтопереробних заводів – відхилив заплановану оплату в доларах за вантаж для IOC, доставлений «Роснефтью». Нафту було завантажено на танкер «NS Vega», який обслуговує дубайська компанія Sun Ship Management (пов'язана з найбільшою російською державною судноплавною компанією «Совкомфлот», проти якої ЄС [ввів](#) санкції в лютому 2022 р., а [Велика Британія](#) – у травні 2023 р.). У червні IOC використовувала послуги ICICI Bank для врегулювання торгівлі з «Роснефтью» та оплати в юанях Банку Китаю.

Інший державний нафтопереробник - Bharat Petroleum Corp Ltd (BPC) - також вивчав можливість оплати російської нафти юанями. Однак, врешті керівництво Індії не рекомендувало нафтопереробним заводам проводити оплати за російську нафту в юанях, натомість було домовлено розраховуватися у дирхамах ОАЕ, але оператор російського проєкту «Сахалін-1» не зміг відкрити рахунок у банку ОАЕ для реалізації таких транзакцій.

Інша причина зниження обсягів експорту – дієвість додаткових санкцій проти танкерів «тіньового флоту», які були впроваджені восени 2023 року і призвели до того, що станом на січень 2024 року 6 танкерів із російською нафтою зупинилися поблизу узбережжя Індії, після чого судно «NS Century» змінило курс до Сінгапуру. Також за даними [Reuters](#), кораблі зупинялись і біля узбережжя Південної Кореї, де станом на січень 2024 року стояли 14 танкерів, завантажених 10 млн барелів російської нафти сорту Sokol, які не були продані через запроваджені санкції США та проблеми з оплатою. Ця марка нафти наразі є для рф найбільш

проблематичною для продажу. Обсяги нафти у танкерах, які сягають 1,3 млн т, відповідають більш ніж місячному видобутку проєкта «Сахалін-1».

Додатково російська нафта втратила привабливість через атаки еменського руху хуситів у Червоному морі. Тому, як результат, Індія збільшила імпорт іракської нафти взамін російської.

Обсяги імпорту нафти Індією, тис. барелів на день

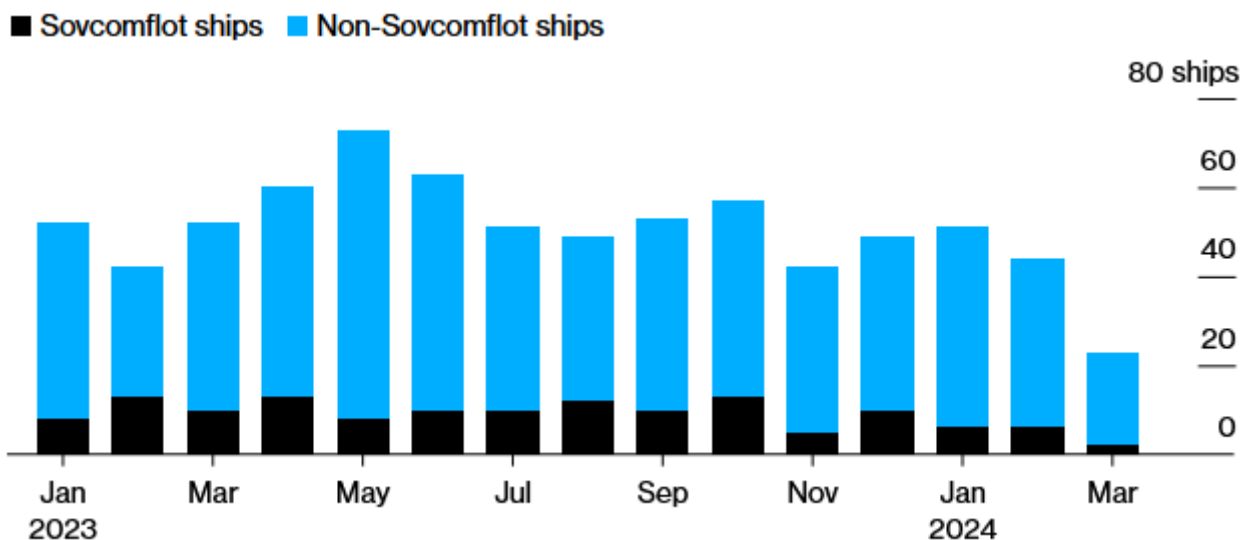
Держава походження	Vortexa			LSEG		
	Січень	Грудень	% знижки	Січень	Грудень	% знижки
росія	1209	1328	-9,0%	1289	1345	-4,2%
Ірак	1112	985	12,9%	1214	1024	18,5%
ОАЕ	659	668	-1,3%	668	639	4,5%

Джерело: [Reuters](#)

За повідомленням [Bloomberg](#), санкційний тиск змусив Індію шукати альтернативи російській нафті. Відповідно до даних Kpler, державні компанії BPC і IOC, а також провідна приватна нафтопереробна компанія Reliance Industries Ltd. придбали найбільший місячний обсяг (близько 7 млн барелів) американської сирої нафти, починаючи з травня 2023 року. Більшість американської нафти, закупленої у березні 2024 року, була продана компанії West Texas Intermediate Midland. Згідно з даними Kpler, зібраними Bloomberg, у лютому імпорт російської нафти в Індію склав близько 40 млн барелів, або майже 30% від загального обсягу закупівель нафти та конденсату. Протягом 2023 року частка росії на індійському ринку становила в середньому 39%.

[Повідомляється](#), що усі індійські нафтопереробники, як державні, так і приватні, включно з найбільшим НПЗ Indian Oil Corp., відмовляються приймати російську сиру нафту, що перевозиться танкерами «Совкомфлоту». Судна «Совкомфлоту» в березні 2024 року перевантажили близько 1,5 млн барелів нафти марки Urals, порівняно із 4,4 млн барелів у січні та 4,7 млн барелів у лютому. Деякі судна станом на кінець I кварталу 2024 року ще не вказали пункти призначення, тому остаточна цифра може змінюватися за підсумком березня. Відповідно до статистичних даних, танкери «Совкофлоту» склали 15% перевезень нафти Urals до Індії.

Частка танкерів «Совкомфлоту» у перевезеннях до Індії

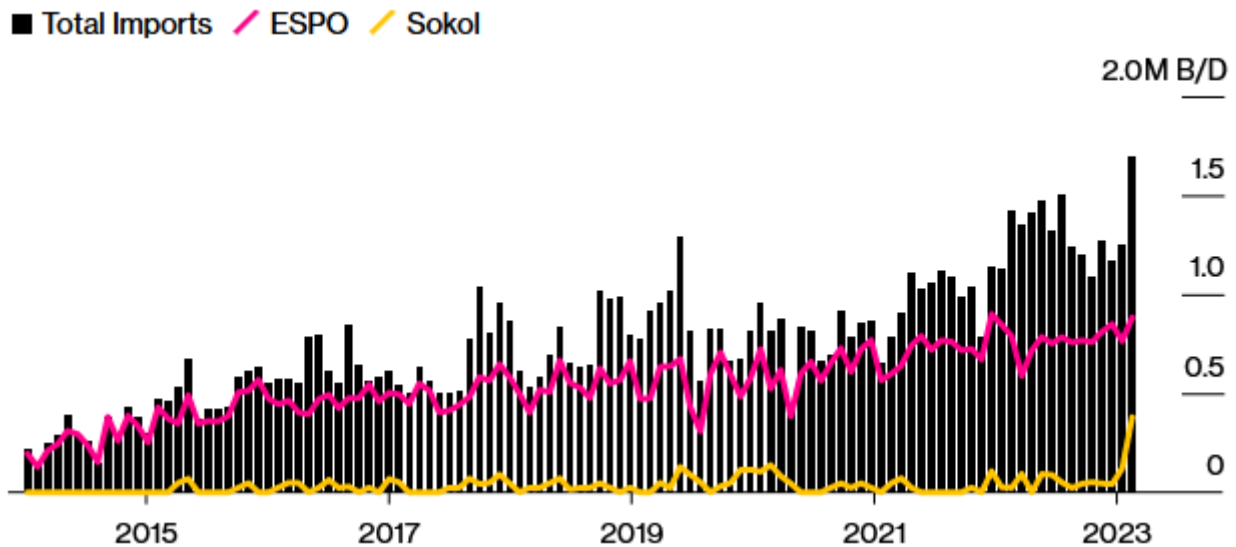

Джерело: [Bloomberg](#)

За даними [Bloomberg](#), станом на березень 2024 р. Китай імпортував рекордну кількість сирої нафти з росії: Китай купив всю нафту марки Sokol, від якої відмовилася Індія через санкції США. За даними Kpler, Китай готовий отримувати близько 1,7 млн барелів російської нафти на день. Очікується, що обсяги поставок марки Sokol збільшаться втричі, порівняно з місяцем раніше, до історичного максимуму в 379 000 барелів

на день. Також очікується, що імпорт марки ESPO становитиме 882 000 барелів на день, що є найвищим показником із січня 2023 року. На графіку нижче яскраво видно різку динаміку збільшення кількості закупівель нафти Sokol Китаєм.

Купівля російської нафти Китаєм

Джерело: [Bloomberg](#) на основі даних Kpler

Загалом росія [випередила](#) навіть Саудівську Аравію та стала найбільшим постачальником сирової нафти до Китаю у 2023 році, оскільки найбільший у світі імпортер нафти ігнорував санкції Заходу та купував величезну кількість ресурсу зі знижкою для своїх переробних заводів. Минулого року росія поставила до Китаю рекордні 107,02 млн т нафти, що еквівалентно 2,14 млн барелів на день, свідчать дані китайської митниці.

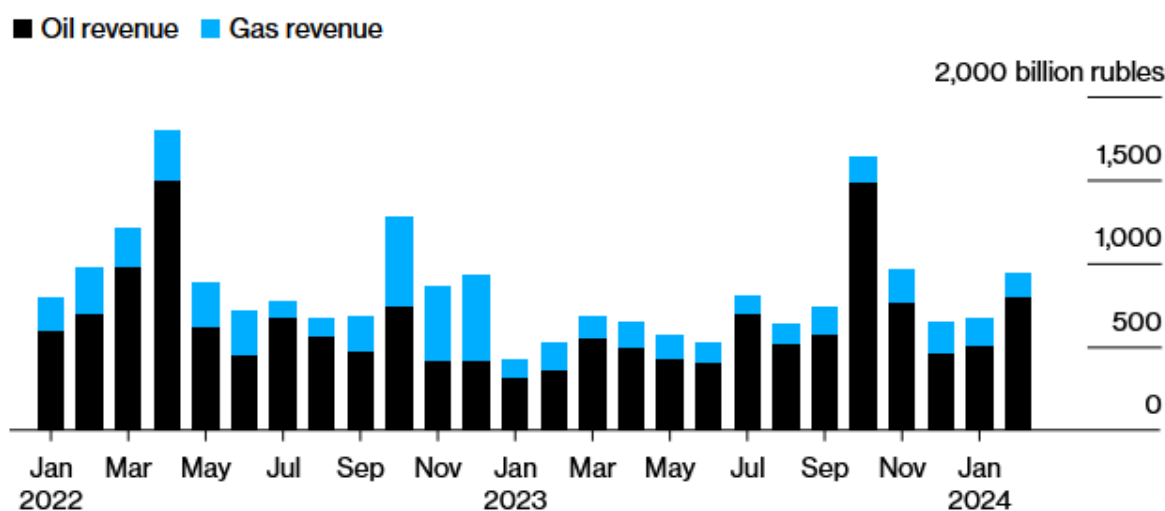
Це набагато більше, ніж поставили інші великі експортери нафти, такі як Саудівська Аравія та Ірак. Імпорт із Саудівської Аравії, раніше найбільшого постачальника до Китаю, впав на 1,8% до 85,96 млн т, оскільки близькосхідний нафтовий гігант втратив частку ринку через дешевшу російську нафту. Російський ресурс торгувався зі значними знижками до міжнародних марок протягом більшої частини 2023 року на тлі обмеження цін, встановленого Заходом. Посилення попиту з боку китайських та індійських нафтопереробників на продукцію зі знижкою підвищило ціни на російську марку ESPO, які перевищили граничну ціну в 60 дол. США за барель, оскільки з'явилися альтернативні варіанти доставки та страхування для обходу санкцій. У той же час, з липня 2023 року Саудівська Аравія підвищила ціни на свій фірмовий Arab Light, що змусило деяких нафтопереробників шукати дешевші вантажі. Китайські нафтопереробники використовують трейдерів-посередників для доставки та страхування російської нафти, щоб уникнути порушення санкцій Заходу.

Стан російського експорту нафти [покращився](#) у лютому 2024 року. Доходи росії від продажу нафти та газу зросли більш ніж на 80%, порівняно з роком раніше, до понад 10 млрд дол. За даними міністерства фінансів рф, надходження до бюджету від податків на нафту і газ склали 945,6 млрд рублів (10,4 млрд дол.). За підрахунками Bloomberg, податки на нафту і нафтопродукти, які становлять 84% загальних доходів від вуглеводнів, зросли більш ніж удвічі.

Податки на нафту були розраховані з використанням середньої ціни на Urals в 65 дол./барель, тоді як минулорічна ціна становила 50 дол./барель. Як свідчить графік нижче, незважаючи на санкції, доходи рф від продажу нафти і газу стрімко зросли, порівняно з аналогічним періодом минулого року. Розрахунки засновані на даних мінфіну рф, нафтові доходи включають податок на видобуток корисних копалин із газового конденсату та експортне мито, а також субсидії нафтопереробникам на внутрішні поставки палива, відшкодування податків і модернізацію. Росія цього року скасувала мита на експорт нафти, що відображено в доходах з лютого 2024 року

Доходи рф від експорту нафти і газу

Джерело: [Bloomberg](#)

Росія станом на кінець березня [зіштовхнулася](#) ще з однією проблемою, пов'язаною з експортом нафти: з отриманням коштів за її продаж. Адже банки Китаю, Туреччини та ОАЕ, побоюючись вторинних санкцій США, посилили свої вимоги щодо фінансового контролю, що призвело до затримок або навіть відмови у грошових переказах до росії. Іноземні банки почали просити своїх російських клієнтів надавати письмові гарантії того, що жодна фізична чи юридична особа із списку санкцій США не бере участі в угоді, або не є бенефіціаром платежу. В результаті появи додаткового документального контролю термін обробки платежів значно збільшується - від кількох тижнів до кількох місяців.

За даними [Reuters](#), найбільша російська нафтохімічна компанія "Сибур" скорочує експорт скрапленого нафтового газу з балтійського порту Усть-Луга з причини нестачі танкерів через санкції. Додатково цей порт має проблеми із виконання своїх функцій через атаку безпілотників та пожежу. За загальними [оцінками](#), близько 3,36 млн барелів нафти на день було відвантажено з російських портів за чотири тижні січня. Це на 50 000 барелів на день менше від переглянутого показника за період до 14 січня. Технічне обслуговування портів і погіршення погодних умов змусили росіян у другій половині січня знову знизити поставки, а атака безпілотників підкреслила вразливість експорту нафти із західних портів росії.

За даними [Reuters](#), експорт скрапленого нафтового газу з порту Усть-Луга знизився у січні 2024 р. приблизно до 50 000 т (із 67 000 т в середньому за кожен місяць 2023 року). Зазначається, що "Сибур" мав договір тайм-чартеру на два газові танкери — Navigator Leo і Navigator Libra, однак він закінчився у грудні 2023 року. Дані відстеження суден засвідчили, що ці два танкери відвантажили до 40% загального експорту скрапленого нафтового газу з терміналу в Усть-Лузі, де "Сибур" є єдиним постачальником. Тепер підприємству для продовження роботи з перевалки необхідно знайти альтернативу зазначеним танкерам, інакше доведеться знижувати експорт ще більше. Однак, через санкції росія все більше має проблем із танкерами, особливо арктичного класу.

Російська компанія «Лукойл» є другою за величиною нафтовою компанією рф. Вона перебуває під санкціями США, але працює без обмежень зі сторони ЄС та Великої Британії. У січні 2024 року "Лукойл" зменшив випуск високооктанового бензину на найбільшому в рф Нижньогородському НПЗ вдвічі через вихід із ладу установки каталітичного крекінгу. Зазначено, що це сталося внаслідок поломки іноземного компресорного обладнання, яке через санкції неможливо замінити найближчим часом. Загалом на Нижньогородському НПЗ функціонують дві установки каталітичного крекінгу, введені в експлуатацію в 2010 і 2015 роках. Нещодавно вийшла з ладу старіша з них, і відновлення її роботи у найближчій перспективі неможливе через обмеження у закупівлі необхідного обладнання через санкції. З 10 січня "Лукойл" призупинив продажі бензину марки АІ-95 на біржі, ініціюючи таким чином стратегію забезпечення паливом власних АЗС.

Посилення санкцій ЄС проти експорту енергоресурсів рф

31 січня 2024 року пресслужба уряду Швейцарії [повідомила](#) про своє приєднання до 12-го пакету санкцій ЄС проти росії, який був прийнятий 18 грудня 2023 року. Нові заходи набрали чинності 1 лютого 2024 року. Серед введених обмежень є заборона на закупівлю та імпорт з росії зрідженого нафтового газу. Також впроваджуються додаткові заходи для підтримки дотримання граничних цін на російську нафту і нафтопродукти та для протидії спробам їх обійти. Тепер учасники ринку зобов'язані обмінюватися детальною інформацією про ціни між собою та з компетентними органами за запитом. Будуть запроваджені нові вимоги щодо звітності та авторизації для моніторингу продажу танкерів, які можуть використовуватися для обходу обмежень.

ЄС у 12-му пакеті санкцій запровадив жорсткіші правила відповідності для підтримки впровадження та дотримання санкційного режиму щодо обмеження цін на російську сирю нафту та нафтопродукти, зокрема для унеможливлення використання обхідних практик.

Із 20 лютого 2024 року ЄС [запровадив](#) посилені вимоги до атестації в рамках механізму обмеження ціни на російську нафту. Щоб Постачальники послуг, які не мають доступу до закупівельної ціни за барель, вимагатимуть детальну інформацію про вартість додаткових витрат (наприклад, логістики, транспортування тощо). Компетентні органи можуть вимагати цю інформацію від будь-якого учасника, незалежно від його місця в ланцюжку постачання, у будь-який час, щоб перевірити дотримання механізму обмеження цін.

ЄС також ввів нові обмеження щодо танкерів для транспортування сирової нафти або нафтопродуктів:

- особам ЄС (громадянам, резидентам і організаціям) забороняється продавати або передавати право власності на такі танкери росії або для використання в росії, якщо це не дозволено національними компетентними органами;
- особи з ЄС повинні повідомляти про будь-який продаж або передачу права власності на такі танкери третім країнам, крім росії;
- про продаж або передачу права власності на такі танкери в період з 5 грудня 2022 року до 19 грудня 2023 року необхідно повідомити до 20 лютого 2024 року.

ЄС також розширив виняток стосовно Японії та проекту «Сахалін-2»: до 28 червня 2024 року (замість 31 березня 2024 року) звільнено транспортування до Японії сирової нафти, що походить із «Сахаліну-2», і пов'язаних із нею послуг. Також зазначається, що держави-члени ЄС зобов'язані обмінюватися інформацією одна з одною, щоб ідентифікувати судна та компанії, які здійснюють оманливі дії під час транспортування російської нафти та нафтопродуктів.

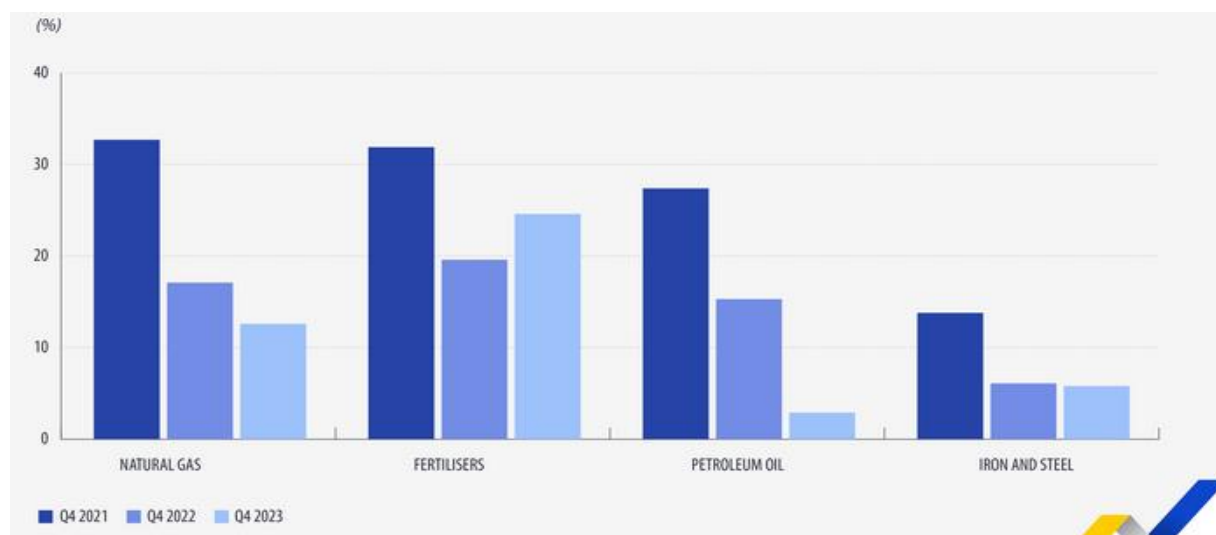
Враховуючи той факт, що ЄС вагомо зменшив імпорт російських енергоресурсів, відповідно до даних Євростату, в 2023 році ЄС [закупив](#) у рф нафти і газу на 30 млрд євро. При цьому, за 2023 рік відбулося скорочення товарообігу між рф та ЄС у 2,8 рази порівняно з 2021 роком. Країни ЄС продовжили закуповувати російські газ, нафту, нафтопродукти, чорні метали, метали платинової групи, добрива та неорганічну хімію, у тому числі паливо для ядерних реакторів.

За даними [Євростату](#), природний газ, нафтові масла, чавун і сталь, а також добрива становили близько двох третин загального імпорту з росії в ЄС у четвертому кварталі 2023 року. У період з четвертого кварталу 2021 року по четвертий квартал 2023 року частка рф в імпорті ЄС нафти та природного газу значно скоротилася.

Частка росії в імпорті ЄС нафти скоротилася із 28% у четвертому кварталі 2021 року до 3% у четвертому кварталі 2023 року. Найбільшими постачальниками нафти в ЄС у тому ж кварталі 2023 року були США (16%), Норвегія (11%) і Казахстан (9%).

Частка росії в імпорті ЄС природного газу знизилася із 33% у четвертому кварталі 2021 року до 13% у аналогічному періоді 2023 року. Найбільшими постачальниками природного газу в ЄС у четвертому кварталі 2023 року були США (22%), Норвегія (21%) і Алжир (18%).

Частка рф у імпорті ресурсів ЄС

Джерело: [Євростат](#)

Але за повідомленням [РБК-Україна](#) з посиланням на [чеські медіа](#), станом на січень 2024 року імпорт російського газу до Чехії становив близько 62% від загального обсягу. Чехія у 2023 році істотно скоротила цей показник, порівняно із 2022 роком, і його частка за перші 9 місяців 2023 року становила не більше 2%. Однак, починаючи з листопада, ці цифри почали стрімко зростати. Уже на початку грудня стало відомо, що імпорт російського газу до Чехії через точку з'єднання «Ланжгот» зі Словаччини, відновився. Ці дані також підтверджує [Чеське статистичне управління](#), яке 6 лютого 2024 року опублікувало статистику зовнішньої торгівлі за грудень. Дані за січень 2024 року показують, що тенденція імпорту газу з Росії не лише зберігається, а навіть посилюється. Експерти [вказують](#), що статистичні дані не можуть бути спотворені відомостями щодо транзиту або перепродажу російського газу в інші країни, тому що переважна більшість імпортованого газу потрапляє до Чехії: загальний обсяг виходу газу з газотранспортної системи Чехії за кордон становив лише 9,8% від загального обсягу входу в листопаді, 4,8% у грудні та 5,5% у січні 2024 року.

Посилення тиску на СПГ-сектор рф

Президент японської судноплавної компанії Mitsui OSK Lines Ltd. (MOL) Такеші Хасімото [повідомив](#), що через санкції США проти РФ є проблема з поставками спеціалізованих танкерів арктичного класу на новий російський завод «Арктик СПГ-2». Японська компанія більше не може фрахтувати три судна-криголами для цього проекту, а спроби їх продати можуть бути проблемними через санкції. Танкери є критично важливими для функціонування «Арктик СПГ-2».

Раніше оператор проекту "Новатек" повідомляв, що планує створити флот із 21 танкера класу Arc7: 15 із них має побудувати судноверф "Звезда", ще шість – південнокорейська Hanwha Ocean. Три танкери з Південної Кореї були закріплені за "Совкомфлотом", а інші три - за MOL. Унаслідок включення "Совкомфлоту" до санкційних списків, Hanwha Ocean розірвала з ним контракти. Будівництво танкерів для MOL мало бути завершено цього року, однак навряд чи його вдасться реалізувати через санкції. Станом на лютий 2024 року із 21 танкера для РФ побудовані лише 3.

Країни ЄС продовжують купувати СПГ у Росії, окрім Латвії та Литви, які відмовилися від цього ресурсу. Керівництво Фінляндії [заявило](#), що у 2025 році вони також планують відмовитися від російського СПГ. Відмову відтерміновано, оскільки фінська компанія Gasum уклала з російським «Газпромом» договір купівлі СПГ за принципом «take or pay», тобто на умовах оплати незалежно від того, чи відбувається фактична купівля ресурсу, чи ні. Ситуацію можна розв'язати реформою газового ринку ЄС, про яку держави-члени [ЄС домовилися](#) 8 грудня 2023 року. Реформа дає змогу заборонити імпорт російського та білоруського трубопровідного газу та СПГ з міркувань безпеки.

[22 лютого 2024 року Великобританія впровадила](#) санкції в тому числі і проти СПГ-сектору рф, а саме проти проекту «Арктик СПГ-2» та його директора Карпушина Олега Вячеславовича, а також 6 директорів «Новатека».

[23 лютого 2024 року США впровадили](#) масштабний пакет санкцій, в тому числі проти організацій, залучених до проекту «Арктик СПГ-2», які беруть участь у фінансуванні та будівництві вузькоспеціалізованих танкерів. Також під санкції потрапили інші юридичні особи, залучені до енергетичних проєктів:

- СУДНОБУДІВЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС «ЗВЕЗДА» — російська суднобудівна компанія, яка бере участь у будівництві вузькоспеціалізованих СПГ-танкерів, призначених для реалізації експорту на «Арктик СПГ-2»;
- ТОВ «СУЧАСНИЙ МОРСЬКИЙ АРКТИЧНИЙ ТРАНСПОРТ СПГ» — російське спільне підприємство з оренди нових СПГ-танкерів льодового класу для реалізації експорту на «Арктик СПГ-2»;
- ТОВ «НОВАТЕК МУРМАНСЬК» — російська інженерно-будівельна компанія, яка також відома як суднобудівний завод «Білокаменка», що бере участь у монтажі гравітаційних конструкцій і ліній виробництва СПГ для проєкту «Арктик СПГ-2»;
- AZORIA SHIPPING COMPANY LIMITED, яка є кіпрською судноплавною компанією, що має намір придбати судно для реалізації експорту з проєкту «Арктик СПГ-2». Материнською компанією є «Совкомфлот»;
- ELIXON SHIPPING COMPANY LIMITED – кіпрська судноплавна компанія, яка має намір придбати судно для реалізації експорту з проєкту «Арктик СПГ-2» та також є дочірнім підприємством «Совкомфлота»;
- GLORINA SHIPPING COMPANY LIMITED – кіпрська судноплавна компанія, яка теж має намір брати участь у експорті СПГ з проєкту «Арктик СПГ-2».

Також під санкції потрапив ще один майбутній проєкт з будівництва СПГ-терміналу в Усть-Лузі, зокрема компанії, які залучені до його реалізації:

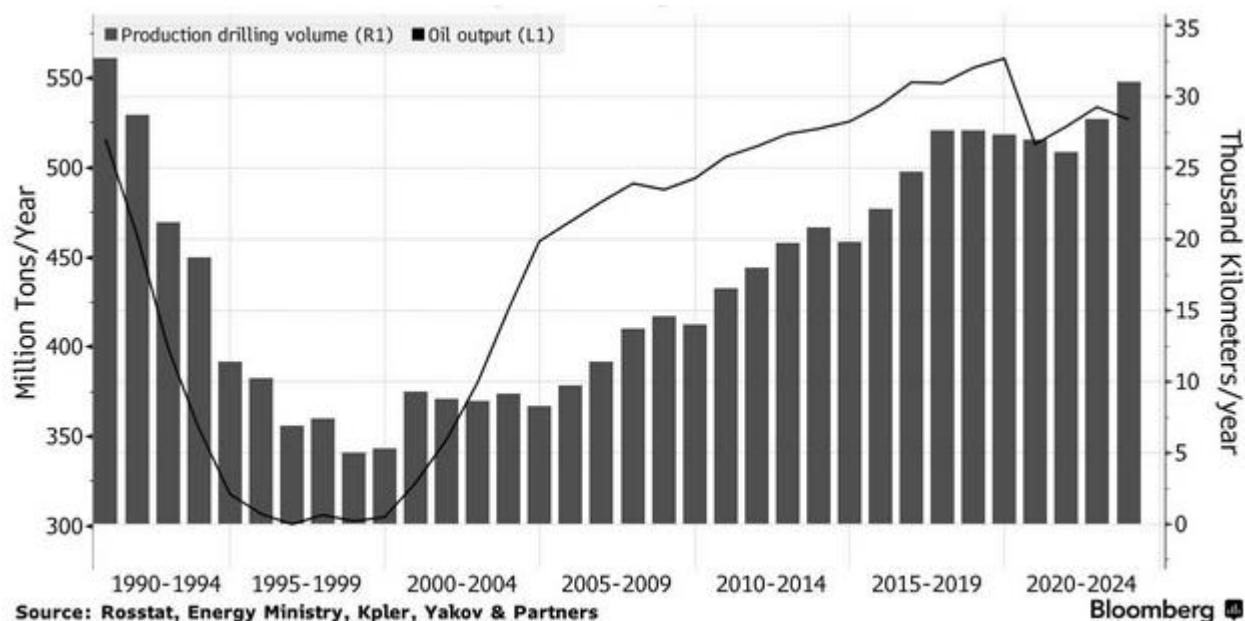
- ТОВ «ГЛОБАЛТЕК», яке було створено в 2019 році для реалізації та розвитку майбутнього Якутського газового проєкту;
- ТОВ «РУСХІМАЛЪЯНС» - російське спільне підприємство, яке будує СПГ-термінал в порту Усть-Луга, а також є оператором проєкту;
- ТОВ «НОВІ КОМУНАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ», що є дочірнім підприємством компанії «РУСХІМАЛЪЯНС» і займається транспортними послугами та обробкою вантажів від імені цієї компанії.

Санкції проти «Росгео»

Незважаючи на активну дію санкцій проти російської нафти, за 11 місяців 2023 року рф [пробурила](#) нафтовидобувні свердловини загальною глибиною 28 100 км. Високі темпи буріння нових свердловин у росії співпали з відновленням обсягу та вартості експорту нафти. Однак, це ще не є свідченням недовіри санкцій, а радше навпаки - це може говорити про наявність у росії довгострокових проблем з видобутком на тлі санкцій. Адже це означає, що промисловість докладє більше зусиль, щоб зберегти видобуток з фонду найстаріших свердловин, тоді як нові проєкти, які підтримуватимуть видобуток у найближчі десятиліття, повинні адаптуватися до нових обставин.

[Bloomberg](#) з посиланням на дані аналітиків Kpler та представників Yakov&Partners повідомляє, що загалом у 2023 році експлуатаційне буріння в рф досягло 30 000 кілометрів. Збільшення обсягів робіт відбувається попри тиск західних країн на енергетичну галузь рф: минулого року США запровадили санкції проти десятків компаній, які виробляють бурове обладнання та розробляють нові технології виробництва, щоб «обмежити майбутні видобувні можливості росії». ЄС у 2022 році ввів «всеосяжне обмеження експорту обладнання, технологій і послуг для енергетичної галузі росії».

Обсяг буріння нафтових сверловин у рф

Джерело: [Bloomberg](#)

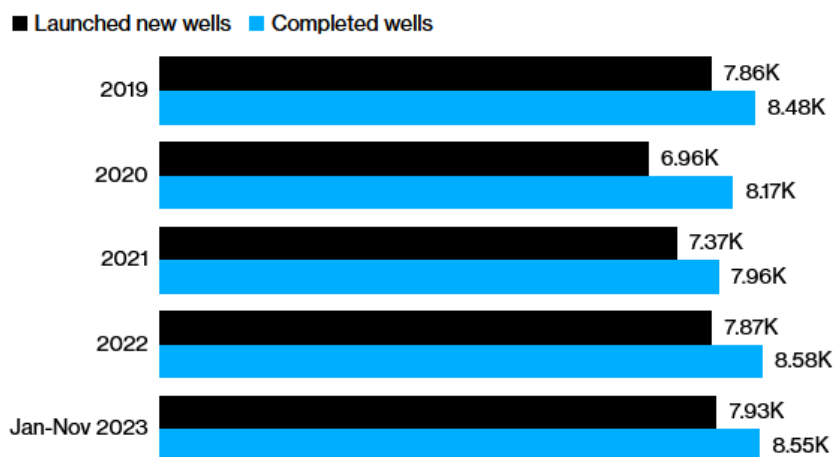
Два найбільших в світі постачальників нафтосервісних послуг — Halliburton Co. і Baker Hughes Co. — продали свої російські підрозділи та припинили співпрацю з рф. Ще два гіганти, SLB і Weatherford International Plc, заявили, що продовжують діяльність у країні з дотриманням режиму санкцій. [За даними](#) Національного агентства з питань запобігання корупції, незважаючи на накладені санкції на нафтовий сектор рф, Weatherford International продовжує працювати в рф, сплачувати там податки на мільйони доларів США та забезпечувати технологічні спроможності країни-агресора у нафтовій галузі. Це стало підставою для [внесення](#) компанії до переліку міжнародних спонсорів війни.

Weatherford International спеціалізується на виробництві та постачанні нафтовидобувного обладнання та наданні сервісних послуг нафтогазовим підприємствам. Ця компанія працює в росії вже 16 років, надає робочі місця 2,5 тис. працівників, володіє низкою сервісних підприємств та підприємств машинобудування. Офіційно на території рф працюють 3 дочірні компанії: ТОВ «Везерфорд Холдингз (Рус)», ТОВ «Везерфорд» та ТОВ «Везерфорд Бізнес Сервіс». У 2022 році вони разом сплатили податків до бюджету країни-агресора на понад 15 млн дол. США. Основним партнером та замовником послуг Weatherford International є «Роснефть».

Також компанія активно займається імпортно-експортними операціями: у період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2023 року вона імпортувала товарів в росію на майже 1,5 млн дол. США. Серед них - матеріали та запчастини для нафтогазової промисловості (фітінги, клапани, вали, прокладки, пластмасові вироби, підшипники тощо).

Обмежувальні заходи, спрямовані на зменшення російських видобувних можливостей, спрацювали лише частково, оскільки лише близько 15% внутрішнього ринку буріння в рф залежить від технологій країн, що входять до санкційної коаліції. Вихід великих західних нафтосервісних компаній з росії теж мав мінімальний вплив, оскільки в основному залишив недоторканими їхні місцеві дочірні компанії. Це підтверджують і [дані](#) російської нафтової промисловості щодо завершення та запуску більшості нафтових свердловин.

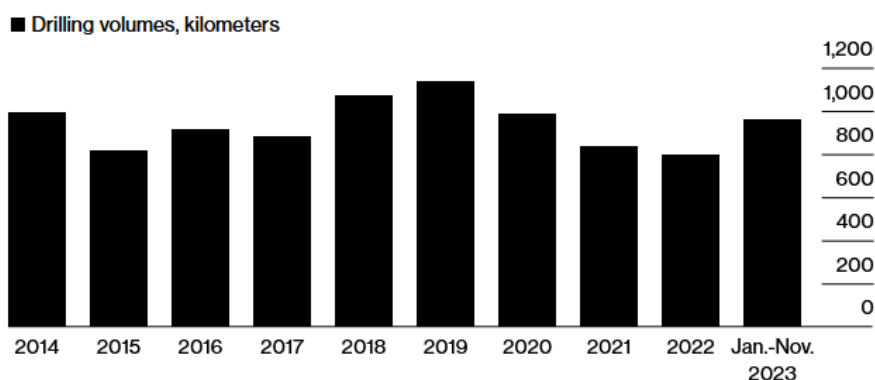
Запуск буріння нових та завершення нафтових свердловин у рф

Джерело: [Bloomberg](#)

Згідно з даними [Bloomberg](#), темпи розвідувального буріння в росії також відновили зростання після падіння внаслідок пандемії, хоча вони залишаються нижчими за пік 2019 року. Тим не менш, за весь 2023 рік рф планувала пробурити розвідувальні нафтові свердловини загальною глибиною трохи більше 1000 кілометрів. Отже, російське нафторозвідувальне буріння знаходиться на шляху до відновлення, свідченням чому є дані щодо обсягів, які у 2023 році почали зростати.

Обсяги буріння нафтових свердловин у рф

Джерело: [Bloomberg](#)

З одного боку, зростаючі показники буріння можуть свідчити про здатність рф протистояти впровадженню санкціям, а з іншого боку містять і попередження. Протягом багатьох років підйом і спад буріння відбувалися в основному синхронно зі змінами у видобутку, свідчать історичні дані. Однак у 2023 році бум буріння відбувся разом зі скороченнями видобутку, які рф впроваджує в рамках ОПЕК+. Це означає, що високий рівень активності необхідний просто для підтримки продуктивності. Тобто нові свердловини необхідно запускати тому, що поточні родовища виснажуються.

Згідно з [аналітикою](#) Оксфордського інституту енергетичних досліджень, станом на 2022 рік на родовища, які експлуатувалися більше п'яти років, припадало майже 96% загального видобутку нафти в росії. Багато з цих проєктів давно перевищили свої пікові рівні виробництва. Компенсувати виснаження можна або новим бурінням на існуючих ділянках, або новими проєктами. Останнє може бути проблематичним, адже розробки нових родовищ у росії були заплановані з урахуванням наявності західних технологій, однак через західні санкції росія має обмежений або повністю відсутній доступ до них. Врешті, рф буде змушена розробляти свердловини більш простим методом, що призведе до значного зменшення продуктивності та відповідного здорожчання нафти. Врешті це може призвести до того, що певну кількість свердловин розробляти буде просто нерентабельно.

[23 лютого 2024 року США впровадили](#) нові санкції проти рф, в тому числі проти найбільшого багатопрофільного геологорозвідувального російського холдингу «Росгео». На території росії «Росгео» та її дочірні компанії виконують комплекс геофізичних послуг з пошуку та розвідки нафтових і газових

родовищ. «Росгео» також здійснює операції з розвідки вуглеводнів і твердих корисних копалин у більш ніж десяти країнах, в основному через дві дочірні компанії, «Южморгеологія» і «Зарубежгеологія», які також працювали в машинобудівному секторі економіки рф. Наступні організації, афілійовані з «Росгео», потрапили у санкційний список:

- АТ «Недра»;
- АТ «Іркутскгеофізика»;
- АТ «Северо-восточное ПГО»;
- АТ «Северо-Кавказкое ПГО»;
- АТ «Сібірское ПГО»;
- АТ «Челябінскгеосемка»;
- АТ «Дальневосточное ПГО»;
- АТ «Дальморнефтегеофізика».

Також під санкції потрапили наступні підприємства, які належать та керуються «Росгео»:

- ПАТ «Центральное ПГО», яке надає архітектурні, інженерні та супутні послуги для геологорозвідувальних проєктів;
- АТ «Тульское НИГП» та АТ «ВНИГРИ Геологоразведка», які займаються виробництвом геофізичного та гірничого обладнання;
- ПАТ «Центрквартс», яке бере участь у геофізичних роботах по розвідці проєктів;
- АТ «Северо-западное ПГО», що займається розвідкою корисних копалин і видобутком корисних копалин;
- АТ «Севморнефтегеофізика», що бере участь у геофізичних дослідженнях і морському розвідувальному бурінні в росії, а також у міжнародних проєктах від імені російського уряду. Додатково у санкційний список внесені судна, визначені як власність «Севморнефтегеофізики», які є дослідницькими суднами та використовуються з метою геофізичних досліджень, а саме: «Академік Прімаков», «Професор Логачов», «Академік Лазарєв», «Академік Немчинов», «Професор Рябінкін»;
- ВАТ «Полярная морская геоэкспедиция», що займається розвідкою та пошуком корисних копалин, в тому числі його судно «Академік Александр Карпінській» - дослідне судно, яке використовується з метою геофізичних досліджень;
- АТ «Внігріголь», АТ «Вніізарубежгеологія», АТ «Амиге», які здійснюють діяльність у машинобудівному секторі економіки рф та займаються науково-технічними дослідженнями. В тому числі дослідницьке судно «Бавеніт», яке використовується для геофізичних досліджень;
- АТ «Урангеологоразведка» (Урангео) - компанія, що надає послуги з буріння та супроводжує геологорозвідувальні проєкти в росії.

Санкції проти «Росатому»

У 2023 році відбулося посилення санкційного тиску на «Росатом»: до санкційних списків США потрапили дочірні компанії російської ядерної корпорації. У [лютому 2023 року](#) були впроваджені санкції США проти наступних компаній:

- АТ «Експлуатуюча організація Запорізької АЕС» - юридична особа для управління окупованою українською Запорізькою АЕС;
- АТ «Енергоспецмонтаж» - будівельне дочірнє підприємство «Росатому», діяльність якого включає монтаж і реконструкцію атомних і теплових електростанцій, дослідницьких реакторів і експериментальних стендів, експлуатацію установок з переробки та утилізації рідких

радіоактивних відходів, розробку конструкторської та технологічної документації та інші супутні послуги;

- ТОВ «Трест Росспеценергомонтаж» - будівельне дочірнє підприємство «Росатому»;
- АТ «Державний науковий центр рф «Троїцький інститут інноваційних і термоядерних досліджень», який проводить дослідження та розробки в таких областях, як фізика плазми, керований термоядерний синтез, лазерна фізика і техніка, фізика екстремальних станів речовини, фізика процесів перетворення енергії; дослідження та розробки в рамках державного оборонного замовлення, розробка фізичних моделей і кодів для прогнозування поведінки палива та елементів активних зон ядерних реакторів. Виконує дослідження для низки клієнтів, включаючи «Росатом» і Міністерство оборони.

У [квітні 2023 року](#) були впроваджені санкції проти:

- АТ «Русатом Оверсіз» - підприємство, яке займається будівництвом ядерних реакторів за кордоном;
- [ЗАТ «УМАТЕКС»](#) - найбільшого в росії виробника широкого асортименту вуглецевих волокон і виробів з них, який керує підрозділом, що зосереджений на перспективних матеріалах і технологіях, і на виробництві високотехнологічного вуглецевого волокна та іншої високотехнологічної продукції.

У [травні 2023 року](#) санкції торкнулися компаній:

- Федеральне державне унітарне підприємство «Гідрографічна компанія», російська дочірня компанія «Росатому», яка є власником і оператором одного з найбільших днопоглиблювальних флотів у росії, яке забезпечувало днопоглиблювальні роботи для ряду великих енергетичних проєктів у росії, в тому числі для нафтового проєкту «Восток»;
- Федеральне державне унітарне підприємство «Атомфлот», яке обслуговує флот атомних криголамів. Також санкції проти «Атомфлоту» [впровадила Японія](#), заявивши, що активи компанії в Японії будуть заморожені;
- «Русатом Адитивні Технології», який є оператором принаймні трьох центрів адитивних технологій і виконує проєкти та програми адитивного виробництва, включаючи постачання товарів і послуг, для російських оборонних організацій, які потрапили під санкції;
- Акціонерне товариство «ЛОМО» - російська оборонна компанія, яка спеціалізується на виробництві оптичних приладів для ракет, військової техніки, артилерії та інших подібних платформ.

У [липні 2023 року](#) до санкційних списків потрапили наступні дочірні компанії «Росатому»:

- АЕМ Propulsion, яка займається виробництвом та постачанням елементів пропульсії для суден різного призначення та класу;
- НВО «KIC», яке було створене у жовтні 2022 року і займається виробництвом та закупівлею різноманітної мікроелектроніки.

У [лютому 2024 року](#) масштабний пакет санкцій США містив санкції проти дочірніх компаній «Росатому», які підтримують майбутній розвиток бізнесу росії в Арктичному регіоні, та російського ядерно-збройного комплексу:

- АТ «Русатом Арктика», створена в 2023 році для допомоги в освоєнні Арктичного регіону;
- ТОВ «INNOVATION HUB», яка виконує функції акселератора бізнесу «Росатома» і включає інвестиційний портфель, проєктний офіс і науково-дослідний центр;
- Федеральне державне унітарне підприємство «Науково-дослідний технологічний інститут імені Александра», яке є ключовим підприємством ядерно-збройного комплексу і займається проєктуванням, випробуванням і супроводом ядерних енергетичних і морських силових реакторів, в тому числі для російських підводних човнів.

Як бачимо, ці санкції були спрямовані насамперед на неядерні операції (переважно пов'язані з морськими перевезеннями та співпрацю з оборонною промисловістю) або суб'єкти господарювання, які працюють переважно в країнах третього світу. Однак обмежувальні заходи поки що не торкалися ключових дочірніх компаній «Росатому», таких як TENEX або «Твел», що надають передові послуги ядерного паливного циклу, від яких найбільше залежать західні країни.

Тим не менш, активність США створює очікування щодо можливості більш радикальних політичних дій щодо подолання залежності від «Росатому». 12 березня 2024 року у підкомітеті Палати представників Конгресу США з питань Європи пройшли [слухання](#) щодо санкцій проти «Росатому» та припинення глобальної залежності ядерної енергетики світу від росії. На слуханнях конгресмени ознайомилися з інформацією щодо зусиль «Росатому», спрямованих на маніпулювання своїм домінуючим положенням внаслідок залежності країн від російських атомних технологій, а також активної підтримки війни рф проти України. Міністр енергетики України Герман Галущенко детально представив інформацію стосовно планування, підготовки та фінансування збройної агресії росії проти України, в тому числі безпосередньої участі співробітників «Росатома» у захопленні майданчика ЧАЕС та Запорізької АЕС.

Конгресмени дійшли згоди, що США, союзники та партнери повинні мати спеціальну стратегію, щоб забезпечити перспективу для бізнесу, розширити та диверсифікувати ланцюги постачання в сфері цивільної ядерної енергії та протидіяти деструктивним діям росії, Ірану та інших ворожих держав.

Висновки

Протягом I кварталу 2024 року західні країни впровадили низку нових вторинних санкцій проти «тіньового флоту», який використовує росія з метою продажу своєї нафти на ринку в порушення режиму граничних цін. Велика частина флоту, який росія використовує для доставки своєї нафти, зупиняється під впливом вторинних санкцій. Це свідчить про те, що жорсткіші заходи почали впливати на російський енергетичний експорт. Підсанкційні судна часто виконують нетипові маневри, що є свідченням дієвості обмежень та ускладнення експортного процесу для росії.

Інші позитивні сигнали, що посилюють ефект запровадження санкцій:

- *Один із нафтових терміналів Туреччини «Дортіюл» заявив про припинення прийому російської нафти та нафтопродуктів, що значно послаблює російсько-турецьку торгівлю;*
- *ОАЕ заборонили проходження своїми територіальними водами танкерам під прапором Камеруну, адже такі судна визнані такими, що з великою імовірністю перевозять російську нафту з порушенням санкцій.*

Санкційний тиск результативно вплинув на стан експорту російської нафти до Індії. Так, у I кварталі 2024 року Індія не змогла закупити нафту марки Sokol, натомість цей весь вантаж купив Китай. У березні стало відомо, що Індія повністю відмовилася купувати російську нафту, яка перевозиться підсанкційними танкерами «Совкомфлоту», замінивши її на іракську та американську.

Додатково до російських логістичних проблем перевезення нафти додалися ще і фінансові, оскільки навіть після реалізації нафти є проблеми з отриманням грошей за неї, адже банки Китаю, Туреччини і ОАЕ, побоюючись американських вторинних санкцій, послали вимоги до проведення платежів для рф.

Через санкції страждає також російський експорт зрідженого нафтового газу. Для експорту у компанії «Сибур» не вистачає танкерів, а також є проблеми із функціонуванням терміналу в порту Усть-Луга через атаки безпілотників. У січні Швейцарія заявила про приєднання до 12-го пакету санкцій ЄС, яким забороняється закупівля та імпорту з росії зрідженого нафтового газу.

Завдяки впровадженню санкцій на постачання іноземного обладнання у росію, друга найбільша нафтова компанія рф «Лукойл» зменшила випуск високооктанового бензину на найбільшому в рф Нижньогородському НПЗ вдвічі: завод не має можливості замінити пошкоджену установку каталітичного крекінгу.

Протягом I кварталу 2024 року ЄС також посилив тиск на експорт російських енергетичних ресурсів, зокрема запровадив жорсткіші правила відповідності режиму обмеження ціни на російську нафту та нафтопродукти.

Також можна констатувати посилення санкційного тиску на російський СПГ-сектор. Зокрема, проєкт «Арктик СПГ-2» через санкції має критичні проблеми з танкерами арктичного класу. Із запланованих 21 танкера для проєкту наразі готові лише 3, а решта скоріше за все так і не будуть виготовлені, адже як корейська, так і японська компанії, з якими були укладені контракти, відмовляються від їх будівництва. 22 лютого 2024 року Велика Британія впровадила санкції проти цього проєкту та загалом керівництва «Новатека». 23 лютого США впровадили пакет санкцій проти «Арктик СПГ-2» та пов'язаних компаній, які беруть участь у фінансуванні та будівництві вузькоспеціалізованих танкерів для проєкту «Арктик СПГ-2» та компанії, залучені до реалізації майбутнього енергетичного проєкту з будівництва СПГ-терміналу в Усть-Лузі.

Останнім часом у рф спостерігається тенденція активного буріння нових нафтових свердловин. Це, з одного боку, може свідчити про здатність рф протистояти санкціям, а з іншого боку сигналізує про виснаження наявних родовищ. Однак, буріння нових свердловин буде ще додатково ускладнене, оскільки 23 лютого 2024 року США впровадили нові санкції проти найбільшого багатопрофільного геологорозвідувального російського холдингу «Росгео», який виконує комплекс геофізичних послуг з пошуку та розвідки нафтових і газових родовищ.

Триває посилення санкцій проти дочірніх компаній «Росатому». У лютому 2024 року США впровадили санкції проти структур «Росатому», які підтримують розвиток економіки в Арктичному регіоні та російський ядерно-військовий комплекс. Поки санкції були спрямовані насамперед на неядерні операції та не торкалися ключових компаній «Росатому», таких як TENEX або «Твел», від яких найбільше залежать західні країни.